

NAMUSLA AÇLIK MESELESİ

1933

Hüseyin Rahmi Gürpınar 1864-1944

Öyküler

NAMUSLA AÇLIK MESELESİ
ŞEYTANIN KARISI
TOSUN
YAŞLI YAZAR
İKİ LOĞUSA
ÖLÜ DİRİ GETİRİR
BUGÜN NE YİYECEĞİZ?
TEHLİKE KARŞISINDA KEÇİ FİL OLUYOR
EŞKİYA OYUNU

NAMUSLA AÇLIK MESELESİ

KİŞİLER

Sem'i Efendi Karısı, evli olan kızı ve oğlu ile yaşamaktadır. Savaş zamanı mecburen emekli olmak zorunda kalmıştır. Namuslu, ahlaklı, yaşlı bir adamdır.

Düriye Semi Efendi'nin oğluyla evlidir. Ayşe isimli bir kızı olmuştur.

Rasiha Semi Efendi'nin kızıdır. Oğlu bebekken ölmüştür.

ÖYKÜ

Maddi sıkıntıların başlangıcı Savaştan önce kendi bin beş yüz, oğlu dört yüz, damadı yedi yüz kuruş maaş alan Şem'i Efendi ve ailesinin düzeni, savaşın başlamasıyla bozulmuştur. Şem'i Efendi yaş sebebiyle emekli olmaya mecbur bırakılmış, oğlu ve damadı askere alınmıştır. Bu durum eve giren paranın azalmasına neden olmuştur. Ailenin geçimi zorlaşmıştır. Birkaç ay sonra da kızı bir oğlan, gelini de bir kız çocuğu dünyaya getirmiştir.

Sem'i ve ailesinin artan yoksulluğu Savaşa gidenlerden hiç haber alınamaz. ihtiyarın emekli maaşı da geçinmeye yetmez. Açlıktan doğum yapan kadınların sütü kesilir ve bebekler bakımsız kalır. Açlık yüzünden bebeklerden erkek olanı, Mehmet Hadi, sekiz ay sonra ölür. Ayşe ise annesinin kucağında süt olmayan memeyi çekiştirerek, oldukça zayıf, sesi çıkmaz ve yürümez vaziyette yaşamaya devam eder. Ne kadar tutumlu davransa da aile geçinemez, emekli maaşı ilk haftadan biter. Satıp yemeye başlarlar. Zaten pek varlıklı değillerdir. İlk anda, düğünlerde kadınlara gelen hediyeler satılır. Sonra sandıklardaki eşyalar pazara dökülür. Bu şekilde pahada ağır yükte hafif, yükte ağır pahada hafif ne varsa satarlar ve evde doğru dürüst eşya kalmaz. Sonra evlerini ipotek ettirirler ve altı ay sonra bu para da biter. Evden ayrılır kiraya çıkarlar ve giderek ödeyemedikleri kiralar yüzünden sonunda bir buçuk odalı bostan kulübesine kadar düşerler. Sefalet bu son evde tam olarak üstlerine çöker.

Düriye'nin kaçıışı Ayşe'nin annesi Düriye bir gün ortadan kaybolur. Bir ay sonra onu otomobillerde, ipekler içinde görürler. Bir bulgurcuya metres olduğu söylentisi yayılır. Bu durum oğlunun yaşamasından ya da ölümünden haber alamayan kaynatayı sarsar. İki gün ağzından hiç laf çıkmaz. İnme indi zannederler ama adam yavaş yavaş konuşur ve düzelir.

Ayşe'nin hastalığı Yokluktan sabun bile bulamamaya, kirli yaşamaya, evde çamaşır yıkayamamaya, çarşafsız yorgansız yaşamaya başlarlar. Artık çamaşır değiştirmiyorlar, üzerindeki çürüyüp lime lime dökülünceye kadar kullanıyorlardır. Geçimleri daha da zorlaşır. Bazı günler sadece kuru ekmeğin yerler. Bir gün otuz saat boyunca yemek yemedikleri olur. Ayşe, dedesi ve büyükannesiyle sefaletin zorluklarını birlikte yaşar ve zayıfladıkça zayıflar. Büyüyeceğine küçülür. Ağlaya ağlaya yaşıyor, yoksulluğun gereklerine alışarak adeta dayanıklılığı artıyordur. Yoksulluktan yemek yemedikleri bir

gün, aç kalma saatleri otuz beş saati geçince Ayşe bayılmış gibi susar. Büyükannesi çocuğun ölmek üzere olduğunu düşünür ve panik yapar. Kocasına az da olsa süt bulmasını söyler. Çok az paraları vardır, sütünü tamamlamak için gidip dilenmesini ister. Adamın üstü zaten dilemeye müsaittir ve işlek bir caddeye giderek acemice dilenmeye başlar.

Düriye'nin gelişi Şem'i Efendi evden çıkınca lüks bir otomobil evin önünde durur. Gelen Düriye'dir. Kaynanası onu tanıyamaz. İçinden, paranın bir insanı ne kadar güzelleştirebileceğini düşünür ve şaşırır. Gelininin yaptıklarını umursamayarak hemen çocuğunun ölmek üzere olduğunu, yardım etmesi gerektiğini söyler. Düriye bir çığlıkla çocuğunun yanına koşar. Şoföre tembihler. Doktor çağırır, ilaçlar ve yiyecekler aldırır. Küçük kıza bir canlılık gelir. Gelini giderken kaynanasına biraz para da bırakır ve artık düzenli geleceğini söyler. Bu arada gitmeden Rasiha ile fısıldaşırlar ve kapı önünde beş dakika konuşurlar.

Şem'i fenalaşır Bir süre sonra Şem'i gelir. Evin haline şaşırır. Ocağın yanmaya başlamıştır, güzel kokular geliyordur. Neler olduğunu sorduğunda kadın, Allah'ın hallerine acıyıp nimetleri gönderdiğini söyler. Adam o kadar perişandır ki devamını sormaz. Hemen masada gördüğü sigaradan alır ve içer. Karısı da kahve pişirir ve keyif yaparlar. Mideleri güzel yemekler, tatlılar görür. Ertesi gün Şem'i dışarı çıktığında komşulardan biri evlerinin sobasının tütmeye başladığını söyleyerek sohbeti girişir ve adamın gelinin geldiğinden haberi olmadığını anlar. Ona gördüğü lüks otomobili ve Düriye'nin geldiğini anlatır ve Şem'i fenalaşır. Komşular tarafından eve taşınır.

Rasiha'nın gidişi Artık para vardır. Düriye'den yardım geliyordur. İyi bir eve taşınırlar. Doktor ve ilaçlar yarı tarafı tutmaz inmeli adamı kendine getirir. Artık yiyebiliyor, içiyor ama bitki gibi yaşıyordur. Harcamaların nereden geldiğini soracak durumda değildir. Birkaç gün sonra Rasiha ortadan kaybolur. Şem'i, üzgün bakışlarıyla kızını ararken karısı kızın çalışmaya gittiğini söyler. On beş, yirmi gün sonra ondan da para geleceğini umuyordur. Kocasına sabah sütünü kaşıkla içirirken adamın gözyaşları kaşığa damlar. Karısı ise onu karamsarlıktan kurtarmaya çalışır. Kimsede acıma kalmadığını, halkı eğlendirip, aldatıp, günaha sokarak para kazanma vakti olduğunu söyler. Günah işlemenden kimsenin karnı doymadığını, gazetecilerin, bakkalın, tüccarın, bulguncunun böyle yapıp zengin olduklarını savunur. Herkes nesi varsa onu satıyordu. Karı koca çalışmaz durumdadırlar ve kızları para getirmese hallerinin perişan olacaktır. Bu namusla açlık meselesi diyerek çok kişinin onlar gibi olduğunu söyler.

TEMALAR

Savaş Savaşa katılmış bir ülke halkının, geçim standartlarının düştüğü; ülkede ekonomik sıkıntılar ve ailedeki erkeklerin savaşa katılması sebebiyle dramatik olaylar yaşandığı görülmektedir. Savaşın maddi ve manevi yükü toplumun bir birimi olan aileleri etkilediği gibi, ailelerin bütününden oluşan toplumu da olumsuz anlamda etkilemektedir. İnsanların sevdiklerinden haber alamaması, geride kalanların parasızlık çekmesi, çocukların babasız büyümesi ailede yaşanabilecek olumsuzluklara örnektir.

Yozlaşma/Yoksulluk Giderek daha yoksullaşan ve sefalet içinde kalan bir aile, yaşa standartlarını yükseltmek adına ahlaki değerlerini göz ardı etmekte ve bu durumu normalleştirmektedir. Temizlik için sabun bulamayacak, bir gün boyunca aç kalacak kadar sıkıntı içinde olmaları karşısında birçok karakter için namus kavramı önemini yitirmiştir. Öyküde gösterilen örneklerde, toplumun daha iyi yaşamlar, daha çok para için nasıl bir yozlaşma içine girdiği aktarılmaktadır. Bir değer olarak namus ve temel yaşam ihtiyacı olarak karşılanması gereken açlık durumu birbirine tercih edilmesi gereken seçenekler olarak sunulmuştur.

KARAKTER ANALİZİ

Sem'i (Ahlaklı)

Karakter Yaşının ilerlemiş olduğunu anladığımız bir karakterdir. Yoksulluğuna rağmen ahlakını bozacak işlere girişmemiştir. Sakin, güçsüz ve hassastır. Açlık karşısında ahlaki çözüme yaşayan ailesinin aksine ahlak konusunda duyarlı olmaya devam etmiştir. Öykü boyunca acı dolu olaylar yaşamıştır ve kederli haliyle görülmektedir.

Aktivite Yaş sebebiyle, tam savaş zamanı emekli olmuştur. Aldığı maaş yetmemektedir. Başka işte çalışmadığı, başka gelir elde edemediği anlaşılmaktadır. Savaşın olumsuz etkilediği ekonomik durumla birlikte yoksullukları artmıştır. Sefalet dolu bir hayat sürmektedirler. Gelininin ve kızının ahlaksız davranışlarda bulunması onu daha da mutsuz etmiş, sağlığı da kötüye gitmiştir. Sonraki zamanlarında felçli olarak yaşamaya başlamıştır.

ÖRNEK ANILAR

Hassas Sem'i komşusu ile karşılaşır. Kendisi ile alaycı şekilde konuşarak, gelinin getirdiği paralarla evlerinin bacasının tütmeye başladığını söyleyen komşusu karşısında yıkılır. Gerçeği acı şekilde öğrenmiştir ve bu durumu kaldıramaz. "Pek acı sözlerin önünde ihtiyarın yüzü buruştu. Gözleri karardı, kulakları çınladı. En sonunda depremden yıkılan kağısamış bir yapı gibi yere devrildi. Yaşlılara gelip çatan o beyin yıldırımına uğramıştı. Zavallıyı yarı ölü bir halde viran kulübesine taşıdılar."

Çaresiz/Mutsuz/Pasif Torunu açlıktan ölmek üzeredir. Karısının aklına son çare olarak dilenmek gelir. Sem'i ise bu seçenek karşısında tereddüde düşse de boyun eğer. Onun aklında başka seçenek yoktu. "Dilenmek için kıyafetini değiştirmeye gerek yoktu. Zavallı adam zaten tamamiyle dilenci kılığı almıştı. Pek hazin bir dalgınlık ve ağır adımlarla sokağa çıktı. Tenha yolları yürüdü, yürüdü. Caddeye geldi. İşlek bir köşe başı seçti. Kaldırımı çömeldi. Arkasını duvara verdi. Gözlerini yumdu. Başını öne eğdi. Acemi bir dilenme davranışı ve bir dilsiz sessizliğiyle elini havaya uzattı. Gelen geçen hayır sahiplerinin iyilikseverliğine avuç açtı."

ŞEYTANIN KARISI

KİŞİLER

Rodrigo Cezası karşılığı dünyaya gönderilmiş şeytan.

Civometeo Fakir bir köylüdür.

ÖYKÜ

Rodrigo ve köylünün anlaşması Eski zamanlarda Rodrigo adında bir kişi varmış. Karısı yüzünden görmediği kötülük, çekmediği eziyet kalmamış. Her mutluluğunu karısı için feda etmiş, boğazına kadar borca batmış. Ama karısına yine de yaranamamış. Her günü kavga ve karısından işittiği hakaretlerle geçermiş. Alacaklıların sıkıştırılmalarından da canından bezmiş. Bir gün her şeyi geride bırakarak gizlice kaçmış. Kimse görmesin diye genel yollardan değil, tarla içlerinden gitmiş. Epey yol almış, bir köydeki Civometeo isimli birinin evine gitmiş. Öküzlerine yem veren ev sahibine durumunu anlatmış. Alacaklıların peşinde olduğunu, onu bulurlarsa hapse attıracaklarını ve zamanın yarası gereği ölünceye kadar hapiste kalacağını söylemiş. Eğer onu bir yere saklarsa, umduğundan fazla bir iyilik ederek ona borcunu ödeyeceğini vaat etmiş. Köylü bu durumdan yarar sağlayabileceğini düşünüp kabul etmiş. Rodrigo'yu fıski yığınının ortasına oturtarak üzerine çalı çırpı doldurup adamı gizlemiş.

Rodrigo'nun planı Arkadan gelenler Rodrigo'ya yetişir ve köyde arama yaparlar. Mateo'nun evine de gelirler. Adamı uzun uzun sorguya çekerler ama adam hiçbir şey söylemez. Bir şey bilmediğini herkesi inandırır. Zaten evi de bir gün boyunca aranır. Alacaklılar gitmek zorunda kalır. Köylü, Rodrigo'yu yerinden çıkarıp sözünü tutmasını ister. Rodrigo sözünü tutacağını, merak etmemesini söyler. Ama anlatacakları ona biraz tuhaf gelecektir. Kendisinin, cehennem azabından hüküm giymiş bir şeytan olduğunu, huysuz bir kadınla evlenmek şartıyla onu cehennemden azat ettiklerini anlatır. Bu öneriyi cehennem azabından hafif sanarak kabul etmiştir. İnsan olmuş, sonra da evlenmiştir. Fakat cehennemi aramış, evlilik hayatından çok çekmiştir. Şimdi bu iyiliğine karşılık köylüyü zenginleştireceğini söyler. Buradan gidince kimi kadınların vücutlarına gireceğini, etrafta bir kadın hakkında cin tutmuş söylentisi duyarsa bu kişinin Rodrigo olduğunu bilemesini söyler ve adamı tembihler. Köylü gelip de nefes etmedikçe vücuttan çıkmayacak, böylece köylü namını duyurup istediği parayı onlardan alabilecektir.

Mateo'nun ünü yayılır Anlattıklarından sonra şeytan köylünün gözü önünden kaybolur. Gerçekten de bir süre sonra bir kadını cin tuttuğu haberi yayılır. Bir sürü papaz, üfürükçü bildikleri her şeyi denemiş ama başarılı olamamışlardır. Kız ve babası umutsuz durumdayken Mateo ortaya çıkar ve söylediği para karşılığı onu kurtaracağını söyler. İsteği kabul edilir. Mateo kilisede ayinler yaptırır. Bir

takım dualar tertip eder. Bu şatafatlar arasında hasta kızın kulağına yaklaşır şeytana seslenir. Geldiğini, verdiği sözü hatırlayıp kızın vücudundan çıkmasını ister. Şeytan çıkmayı kabul eder ama bu parayla zengin olmayacağı için Napoli Kral'ı Şarl'ın kızının vücuduna da gireceğini söyler. Şeytan gidince Mateo'nun bu konudaki ustalığı etrafa yayılır. Çok sürmez kralın kızını cin tuttuğu işitilir. Doktorlar, papazlar, ilaçlar, nefesler bir işe yararamamıştır. En sonunda ünü oralara varan Mateo getirirli. Mateo, aynı şatafatlarla prensesin güzel vücudundan şeytanı çıkarır. Mate'nu ünü bu kez dünyayı sarar. Köylü zengin olur. Birbirinden ayrılacakları sırada şeytan ona birkaç şey söyler. Sözünü fazlasıyla yerine getirdiğini, ama bundan sonra karşısına çıkarsa ona karşı borcu kalmadığı için iyilik değil kötülük yapacağını belirtir.

Mateo'nun çaresizliği Mateo çok zengin şekilde köyüne döner. Bolluk içinde yaşamaya başlar. Çok geçmeden Fransa Kralı'nın kızının vücuduna cinlerin girmiş olduğu haberi yayılır. Mateo bu haberdan hoşlanmaz. Şeytan ile artık işbirliği yapmıyordur. Kral kudret sahibi ve gaddardır. Ona zarar vermesinden korkar. Korktuğu da başına gelir. Kral, yardımcı olması için Mateo'yu çağırır. Ne istiyorsa vereceğini söyler. Ama Mateo Prenses'in vücuduna giren cinlerin kendisinden kuvvetli olduğunu, gücünün yetmediğini söyleyerek bahaneler uydurur. Ama kral katıdır. Eğer kızını kurtarmazsa onu asacağını söyler.

Mateo, şeytanı kandırır Mateo, hastanın kulağından Şeytan'a seslenir. Zenginleşmekten vazgeçtiğini, bu sefer canını kurtarmasını istediğini fısıldar. Şeytan öfkelenir. Kraldan korktuğunu ama kendisi küsmesinden korkmadığını anlamıştır. Ama o güzel yerden çıkmaya niyeti yoktur. Onu astıracağını söyler. Mateo umutsuz ve üzgündür ama korkudan yine de okur, üfler. Hiçbir etkisi olmaz. Aklına son bir fikir gelir. Kral ile görüşür. Notr Dam meydanına binlerce kişi almaya yeter bir taht kurdurmasını ister. Bakanlar, soylular, papazlar en güzel üniformalarını giymelidir ve tahtın üzerine sıralanmalıdır. Pazar kilisenin çanlarının çalınmasını, meydanda kuvvetli bir dua okunmasını ister. Ne kadar çalgıcı varsa şehre çağırılmasını da talep ediyordu. Bahsettiği düzen eksiksiz kurulur. Tahtın en yüksek noktasına hastanın döşeği çıkarılır. Dua okunduktan sonra Mateo orkestra şefi gibi çalgıcılara işaret verir. Şeytan sestem rahatsız olur, ne olduğunu sorar. Mateo, Kral'a onun kim olduğunu anlattığını, onu def etmek için dünyadaki tek kuvvetin karısı olduğunu söylediğini belirtir. Bu patırtı karısının gelişini gürültüsüdür. Şeytan bu haberi duyar duymaz prensesin vücudunu da unutarak kaçar. Mateo hesapsız nimetlere, başlılara boğulur.

TEMALAR

Kadın/Evlilik Yazarın, farklı bir kaynaktan alarak çevirdiği, kitabında yer verdiği masalımsı öyküde mecazi bir gönderme söz konusudur. Bunun ibretlik olduğunu belirtmiştir. Bazı kadınların, şeytanı bile korkutacak özellikte olduğu vurgusu yapılmaktadır. Öyle ki şeytana seçenek sunulunca, cehennemden kalmaktansa geçimsiz, huysuz bir kadınla olmayı seçmiş fakat bu durumu yaşayınca bu seçiminden pişman olmuştur. Kadın huysuz, doyumsuz ve bencil olursa evlilik, cehennemden bile daha kötü bir yere dönüşecektir.

TOSUN

KİŞİLER

Raşit Bey Hayriye Hanım ile evlidir. Muhasebecidir. Zamanında defterdar yardımcısı olmuştur. Gençliğinde karısını umursamamış, eğlence ve çapkınlıklarla günlerini geçirmiştir. Yaşlanınca paraları bitmiş ve felç geçirmiştir.

Hayriye Hanım Kocasına çok kıvgındır. Hasta olan Raşit Bey'e bakmak zorunda kalmıştır.

Emine Hanım Hayriye Hanım'ın komşusu olduğu anlaşılmaktadır. Zehra isimli küçük bir kızı vardır. Batıl inançlar taşımaktadır.

ÖYKÜ

Şeyhin okuduğu su Küçük kız, bir elinde içi su dolu bir kap diğer eliyle kapıya vurur. Kapı açılmadıkça sinirlenir, tokmağı oyuncak yaparak peş peşe vurmaya başlar ve bir ritim tutturur. İçerden söylenerek gelen bir ses işitilir. Kapıya vuranın ellerine beddua ediyordur. Kapıyı açıp da Zehra'yı görünce, o olduğunu anlamadığını, sözlerini geri aldığı söyler. Zehra, annesinin okunmuş su

yolladığını, amcasına içirmesini tembihlediğini, kendisinin de gelmek üzere olduğunu anlatır. Hayriye, Emine'nin kazancılar şeyhi Mümin Efendi'ye su okutacağını hatırlar ve şaşırır. Kıza, bu işi nasıl yaptığını sorar. Zehra onu susturur. Şeyhin adının söylemenin yasak olduğunu söyler. Annesi öyle söylemiştir. Arkadan annesi Emine Hanım gelir. Hayriye Hanım bu işi nasıl hallettiğini bu kez ona sorar. Kadına, sessiz olmasını kimsenin duymaması gerektiğini, şeyhin okumaya korktuğunu ama ne yapıp edip bir şekilde suyu okuttuğunu söyler. Suyu nasıl ve hangi dualarla içireceğini de anlatır. Emine Hanım, felçli kocasına bu suyu içirince, adamın ya iyi olmasını ya da ölmesini umuyordur.

Hayriye Hanım'ın öfkesi Hepsı beraber üst kata çıkarlar. İhtiyar felçli adam, delikli koltuğu üzerinde otuyordur. Ev dağınık ve kirlidir. Bulaşıklar, eşyalar her yeredir. Felçli olan Raşit Bey, bayağı şişman, al yanaklı, göbekli, gür kaşlı biridir. Hayriye Hanım, adamın hiç hastaya benzemediğini, ona eziyet için mahsus yaptığından zaman zaman şüphelendiğini, ona bakmaktan, altını temizlemekten bıktığını söyler. Görenlerin ona tosun diyordur. Tos vurarak Azrail'i korkutmuş demek istiyorlardı. Emine Hanım, Hayriye'yi teselli etmeye çalışır. Suyun işe yarayacağını düşünür. Ama adam hiç öleceğe benzemiyor, iyi görünüyordur. Raşit Bey, suyu içmek istemez, huysuzlanır. Hayriye Hanım kızar. Onu zehirleyeceğinden korkan adama alınır ve söylenir. Sonra Emine Hanım'a, kocası Raşit Efendi'nin eskiden bütün parasını kumarda, kadınlarla, içkili eğlencelerle yediğini anlatır. Parası bitip de hastalığı meydana gelince karısının başına kalmıştır. Hayriye bu sinirle adamın yüzüne tükürür ve omzuna birkaç yumruk indirir. İnmeli adam sarsılır ve ağlamaya başlar. Emine Hanım, Hayriye'yi durdurmaya çalışır. Bakmak zorunda kaldıysa, iyi davranmasını ve sevap kazanmasını öğütler. Hayriye Hanım ise böyle birinin pisliklerini temizleyerek cennete gitmek istemediğini belirtir ve söylenmeye devam eder. İki kadın bir olup adama suyu içirirler.

Raşit Bey'in ölümü Bir süre sonra Raşit Bey ölmüştür. Cemaat, namazını kılar, dua okur. Mahalleliden helallik alınır. Tabut mezarlığa götürülürken, eski evden yumruklanmış camların kırıntıları cemaatin üstüne dökülmeye başlamıştır. Hayriye Hanım acı acı bağırıyordu. Kocasını ne kadar sevdiğine, ölümünden ne kadar çok etkilendiğine dair sözler söylüyordu. Kocasının arkasından feryatlarla ağlayan ve bu acının hiçbir şeye benzemediğini söyleyen kadına, cemaattekilerden sinirlenenler olur. İçlerinden birisi Azrail'den önce adamı onun öldürdüğünü söyler.

TEMALAR

Yozlaşma Sağlıklı ve genç günlerinde yaptıklarından dolayı, yaşlılığında felçli olarak karısının bakımına muhtaç kalıp eziyet gören Raşit Bey'in öyküsü riyakarlık, yozlaşma temalarını taşımaktadır. Hayriye Hanım, Raşit Bey'e olan kızgınlığı ile onu aşağılıyor ve merhametsiz davranıyordu. Kocasının ölümü üzerine ise onu tanıyan herkesin anlayabileceği kadar abartılı bir samimiyetsizlik ev iki yüzlülük gösteriyordu. Merhamet, samimiyet, dürüstlük ve hoşgörü gibi değerlerin yok sayılması bir yozlaşma örneği olmaktadır.

KARAKTER ANALİZİ

Hayriye Hanım (Öfkeli)

Karakter Hayriye Hanım, kocasının vefasızlığı ve umursamaz tavırları yüzünden ona karşı öfkeli ve kocasının felçli olması durumu onu yumuşatmamıştır. Öyküde Raşit Bey'in felçli olarak çaresizliği gösterilerek, Hayriye Hanım'ın merhametsiz, kindar tavırları ön plana çıkarılmıştır. Kocasının ölmesini istiyor, onu sürekli aşağılıyordu. Öldüğünde ise iki yüzlü bir tavır gösterir. Samimiyetsiz olduğu kolaylıkla anlaşılır.

Aktivite Hayriye Hanım, inmeli kocasının bakımı ile ilgileniyordu ve bıkmıştır. Onun ölmesini istiyordu. Evi ile pek ilgilenemediği, temiz olmadığı izlenimi vermiştir.

ÖRNEK OLAY

Öfkeli/Merhametsiz/Kindar Hayriye Hanım, kocasının sadakatsizliklerini, paraları nasıl harcadığını hatırlayınca komşusuna söylenmekle öfkelerini yenemez ve Raşit Efendi'yi hırpalır. "Tuh... Allah belanı versin!" hakaretiyle bolca tükürdükten sonra arkasına da tokça iki üç yumruk indirdi. Bu hırpalanmadan bağırsaklarına kadar sarsılan inmeli adamın bütün umutsuzluğu çaresiz bir dayanışla sulanarak gözlerinden sıza sıza boşandı.

İki yüzlü/Samimiyetsiz Raşit Efendi'nin cenazesindeki ağıtları komşuları tarafından yadırganır. Çünkü herkes kocasına nasıl muamele ettiğini ve ölmesini nasıl istediğini biliyordu. "Beni bırakıp da nerelere gidiyorsun? Otuz beş yıldır bir yastığa baş koyduk. Birbirimizi incitmedik. Bu kadar zaman hasta yattın, yüksünmeden baktım. Helal-ü hoş olsun. Keşke kırk yıl daha yataydı da bakaydım. Nefesi bana faydaydı. Cayır cayır yüreğim yanıyor, a dostlar, ayal acısı hiçbir şeye benzemiyor, aha benim top sakallı, paşa yapılı kocacığım..."

Dağınık Komşusu Emine Hanım, Hayriye Hanım'ın evine gelir. Evinin dağınık olduğu ve pek temiz olmadığı görülür. "Bir kenarda delikli koltuğu üzerinde kır sakallı, inmeli bir ihtiyar oturuyor. Orada burada bulaşık kaplar, taveli fincanlar, kirli bezler, süt, şeker, yemiş döküntüleri. Ortada biri gezindikçe küme küme sinekler bir yerden kalkıp öte yanlara yayılıyorlar."

YAŞLI YAZAR

KİŞİLER

Umran Ali İhtiyar bir yazardır. Kırk beş yıldır yazı yazmakta ve yazarlıkla geçinmektedir. Eskiden çok ünlü ve yazıları okunan bir yazarken, etkisini kaybetmiştir ve artık eskisi gibi okunmuyordur. Sık sık içki içmektedir. Evlidir ve yaşamının son dönemlerinde parasız kalmıştır. Felç geçirir ve bir kolu ve bacağını hareket ettiremez, konuşamaz duruma gelir.

ÖYKÜ

Umran Ali'nin yazıları Umran Ali, yıllardır gazetelere yazı yazmaktadır. Yazılarının çok beklendiği, birkaç yerde imzasını taşıyan yazıların görüldüğü dönemler geçmiştir. Yaşlanmıştır, unutkanlık dönemleri de başlamıştır. Bazen bir cümleye başlayıp sonunda ne söyleyeceğini unutup başka bir konuya geçtiği oluyordur. Yazılarının başlığı ilgi çekse de, her bir yazısı okuyanda heyecan uyandırmayan, doğru dürüst bir fikri ortaya koymayan durumdadır ve artık pek okuyucusu kalmamıştır. Yazdıklarından iki satırla iki sütünü okumak aynı şey oluyordur. Unutulmaktan çok korktuğu için her konu arasına varlığını sıkıştırmaktadır.

Sıkıntılı durumların fark edilmesi Kimi zaman sokakta bazı gençler onunla alay eder olmuştur. Gittikçe gençleştiğini, geçen günkü yazısının çok beğenildiğini, gazetenin yazısı sayesinde çok satıldığını söylemektedirler. Umran Ali söylenenlere birkaç gün sevinir ama olan bitenleri anlamaya başlayınca durumun söylendiği gibi olmadığını anlar. Her yeni gazete, dergi çıktığında bir çağrı bekler ama kimse ondan yazı talep etmez. Yıllardan beri emek harcadığı gazeteye gönderdiği yazılar bile birikmiş, ne zamandır yayınlanmıyordu. Neden böyle olduğunu sormak için matbaaya gittiğinde ise makaleye yer yok bahanesini uyduruyorlardı. Ama doğru olmadığı bellidir çünkü makalesi yayınlanan kişiler vardır. İdari memurlar, yazı işleri müdürü, yazarlar, çeviriciler hep değişmiştir. Onu kimse tanımıyordu. İçeri girince kim olduğunu merak edip yüzüne bakan bile yoktur.

Yazı işlerindeki kötü muamele Umran Ali, bir gün matbaaya gider fakat kimse onunla ilgilenmez. O sırada odaya emektar bir çalışan girer ve yazarın dokunaklı duruşundan etkilenerek yazı işleri müdürüne Umran Ali Bey'i takdim eder. Müdür, Umran Ali'ye teşekkür eder fakat öneride bulunmaya başlar. Yazıları ile ilgili sıkıntı yaşadıklarını, biraz düzenlemesi gerektiğini söyler. Yazıları çok uzun geliyordu. Küçük bir cümleye derin anlamlar sığdırması gerektiğini, Ahmet Mithat Efendi zamanlarının geçtiğini belirtir. Anlatımında eski tutumları bırakması gerektiğini söyler. Umran Ali'nin cebinde yine uzun bir makale vardır ama çıkarmaya cesaret edemez. Görünüş olarak da şimdikilerden çok farklı olduğunu, tarzın eski olduğunu anlar. Kendi sözünü onlara beğendirmenin, Onların sözünden bir tat almasının imkânsızlığını anlar. Odadan çıkıp kapıyı örterken kahkahaları duyar. İçlerinden birisi artık yazmasını istemediklerini anlaması gerektiği konusunda şakalar yapıyordu. Ali Umran çok üzülür. Ağlaması öksürüğüne karışır ama kendini toplar. Çünkü parası yoktur çabalama devam etmelidir. İdare memurunun yanına çıkıp şansını dener. Gittiği oda da kimse ne onu buyur eder, ne selam verir. Yine o yaşlı çalışan gelir ve idare memuruna yazarın hakkını almış olmaya geldiğini söyler. İdari memur ödeme günleri olmadığı, öbür hafta gelmesi gerektiğini belirtir.

Umran Ali'nin yazma çabaları O akşam Umran Ali efkarlanır. Birkaç parça yiyeceklerle birlikte içki içer. İçtikçe kendine olan güveni artar. Titrek elleriyle dört beş cümle karalar. Birini bitirmeden ötekine dalar. Hiçbirinde anlam ve tutarlılık yok gibidir. Karısı onu yatağına yatırır. Ertesi gün uyanınca olanı biteni hatırlar. Ama evini geçindirmek zorundadır. Kısa yazı yazmaya çalışır. Altmış beşinden sonra

yeni ekolün öğretmenlerinden aldığı derslere göre kalemini gençleşmeye uğraşır. Fakat başarılı olamaz. Eski esnekliğini de yitirmiş, yazı becerisi azalmıştır.

Yaşlılık üzerine konuşma Bir yaz günü, karı koca bir armut ağacının altında otururken ağaçtan çürük bir armut düşer. Kadın bu olaydan başka anlamlara geçer ve kocasına anlatmaya başlar. Yaşlı ağacın genç ağaç fidanının babası olduğunu, birinin yapraklarının yemyeşil, diğerinin paslanmış demir gibi görüldüğünü söyler. Oğul ağacı armutları çok güzeldir, baba ağacın meyveleri ise daha olmadan kurtlanıyordur. Her ağacın yaşına göre meyve verdiği anlayan yazar doğanın zalim ama eşitlikçi olduğunu söyler. Yaşayan her yaratık aynı sona gidiyordur. O günün gençlerinin yarının yaşlıları olduğunu belirtir. Her şey geçici, her iki devir de bir ışık yanılmacı diyerek benzetme yapar. Bu söz uzun zamandır zihninden çıkan en parlak sözdür.

Yazarın karısının çabaları Birkaç ay sonra ihtiyar yazar hastalanmış, felç geçirmiştir. Karısı matbaaya gelip durumu anlatır. Doktor için paraya ihtiyacı vardır. Kocasının defterinde alacağı olduğu yazılıdır. Fakat matbaadaki görevli böyle bir borcun olmadığını söyler. Epey zamandır ona sadaka gibi para verildiğini anlatır. Çoktan beri ne yazdığını bilmediğini söyler. Matbaaların da kriz içinde olduğunu, yazanlara bile zor para verdiklerini, Umran Ali için para vermeyeceklerini söyler. Kadıncağz iki matbaa daha dolaşır. Onlar hiç sözünü dinlemeden kapıyı yüzüne kapatırlar. Uğradığı kitapçı ise yazardan kazık yediğini söyler. Bastıkları kitaplarından beş tane bile satamamıştır. Depoda bir sürü kitabı vardır. Kadın, yarısını ona verirse toptan müşteri bulabileceğini söyler. Ama adam para vermezse kitaplardan vermeyeceğini belirterek kadına kaba davranır.

Yazarın cenazesi Umran Ali sefalet içinde ölür. Birkaç gazete yaptıklarını, beğenilen üstünlüklerini saymak için yarım sütun ayırırlar. Emektar yazarın son hizmeti bile angarya biçiminde görülür. Pek az bir cemaatle, isteksiz dualar, asık suratlar vardır.

TEMALAR

Yaşlılık/Acıma Öykünün ana karakterini oluşturan yaşlı yazarın yaşadığı yoksulluk, hayal kırıklığı, aşığılanma ve çaresizlik gibi durumların karşısında acıma duygusu yoğun olarak hissedilmektedir. Olumsuz anlamlar yüklenen yaşlılık döneminin, olumlu anlamlarla öne çıkan gençliliğin birbirini tamamladığı ve bir bütün olduğu ifade edilmektedir. İki dönem, aynı yolun başı ve sonudur.

Toplumsal değişim/Kuşak çatışması Eskiden yazıları oldukça ilgi gören yazar, yaşlanması ile yeteneklerini kaybetmeye başlamış, yaşanan toplumsal değişim ile beraber de yazılarına olan ilgi hepten kaybolmuştur. Toplumsal değişimi ifade eden durumları, matbaada değişen kadrolara yerleşmiş karakterler ve mahallede yazarla alay eden gençler oluşturmaktadır. Yazarın kullandığı edebi dilin eskide kaldığı, edebiyat alanında da toplumda yaşanan değişim gibi bir süreç yaşandığı, yazarın ise ayak uyduramadığı görülür. İki kuşağın birbirini anlayamaması durumu da ihtiyar yazar tarafından ifade edilmiştir.

İKİ LOĞUSA

KİŞİLER

Nevres Hanım Zihni Bey ile evlidir. İlk çocuğuna hamiledir. Doğum korkusu yaşamaktadır.

Zihni Bey Ekonomik olarak durumunun iyi olduğu anlaşılmaktadır. Karısına düşkündür. Düşünceli ve nazik bir erkektir.

ÖYKÜ

Nevres Hanım'ın doğum korkusu Nevres Hanım, hamiledir. Belirtilerden doğumunun çok yaklaştığı anlaşılıyordur. Nevres Hanım sürekli doğumu düşünüp kederleniyordur. Uykuları kaçıyor, içindeki küçük insanın nasıl oluyor da aklının ermediği şekilde kolaylıkla dışarı çıkabileceğini anlamıyordu. Kendisinin ilk doğumudur. Daha önce çok kez doğum yapmış kişilere konu ile ilgili sorular soruyordu. Deneyimli olan komşuları, her kadının Allah'ın yardımı ile kolaylıkla doğum yaptığını, bu kadar düşünmesine gerek olmadığını söylüyor ama bu endişelerinin bitmesine yardımcı olmuyordu. Akşam kocası Zihni Bey eve gelince ona hayıflanır. Tüm zorluğu kadınların çektiğini, erkeklere sadece tat almak kısmının düştüğünü, doğanın üreme konusunda haksızlık yaptığını söyler. Kocasını, elinden gelse

onun için her türlü şeyi yapacağını, ona bir saniye acı çektirmemek için uğraşacağını söyleyerek karısını teselli etmeye çalışır. Doğum sağlıklı gerçekleşirse adaklarını yerine getireceğinden bahseder. Nevres, ağrılar hissetmeye başlamıştır. Çok yakında doğuracağını anlar. Konakta telaş ve hazırlıklar başlar.

Şirin'in hamileliği Evin içinde doğurma saati yaklaşan biri daha vardır. Ama ona kimse dikkat etmiyordur. Şirin evin kedisidir. Yardım isteyen gözlerle, rahat edemediği anlaşılır şekilde oradan oraya ağır ağır dolaşıyordur. Kendine doğum yapacak kuytu bir yer aradığı bellidir. Birkaç kere Nevres Hanım'ın oda kapısından içeri bakar. Oradaki büyük dolabın altını beğenmiştir ama kovulmaktan korktuğu anlaşılmaktadır. Nevres Hanım, kedinin neden sürekli böyle baktığını sorar. Hizmetçileri, doğum vaktinin geldiğini, ara ara iki bacağının arasından su aktığını, gözünün onun dolabında olduğunu söyler. Nevres Hanım, acele şekilde çamaşır sepetinin içine eski püskü kumaşlar, kıyafetler koydurur ve kedi için dolabın altını hazırlar. Şirin hırıltılar eşliğinde bir kaç kez sepetin içine girip çıkarak lohusa sepetini beğendiğini belli eder.

Şirin'in doğum sancıları Nevres Hanım'ın vücudundaki ağrıların seyredildiği bir vakit, kendini unutmak için kedi ile ilgilenir ve onu izler. Kocasının da erken gelmesini istemiştir. İki el ele verip Şirin'i seyrederek. Hayvan birkaç kere dolaba girip çıkar. Acıklı acıklı oradakilerin yüzüne bakıyor, yerinde duramayacak kadar ağrısı olduğunu hissettiriyordur. Birden bire odanın ortasında dört ayağı üzerine gerilir. İki üç kere oldukça yüksek tondan miyavlar. Bu durum Nevres'in sinirlerine dokunur. Şirin bir süre sonra susar. Bütün vücudu titreme geçirir. Ağır aksak dolaba, sepetin içine girer. Yürüdüğü yerlere sarımtırak bir sıvı akıtmıştır. İçeride canının yandığını belli eder şekilde miyavlar. Nevres Hanım kedinin çektiği bu doğum sancısını kendi çekiyor gibi hisseder. Sonra ses kesilir. Yirmi dakika falan bekledikten sonra Zihni Bey merakla dolabın kapısını açar. Karısına müjdeyi verir. Şirin anne olmuştur. İki yanak yanağa sepete bakarlar. Hayvanı rahatsız etmemek için dolabı kapatıp çekilirler.

Nevres Hanım'ın doğumu Ertesi gün hemen hemen aynı saatte birkaç acı haykırıktan sonra Nevres Hanım'da bir oğlan çocuğu dünyaya getirir. Şirin'in sepetini kendi lohusa yatağının yanına koydurtur. Ona da kırmızı kurdelelerden bir rozet üzerinde nazar takımı asarlar. Nevres Hanım, kocasına, oğlunun doğum tarihini yazarken Şirin'in yavrularından yirmi dört saat sonra doğduğunu yazmayı unutmamasını tembihler. Göz aydına gelen hanımlar, iki lohusaya da maşallah diyerek odadan çıkıyorlardır.

TEMALAR

Sevgi/Korku Nevres Hanım'ın yaşadığı doğum korkusu ve endişelerini, ona karşı oldukça anlayışlı ve ilgili kocasıyla paylaşması mutlu bir aile tablosu çizmektedir. Aynı zamanda evin hamile kedisine gösterilen ilgi de sevgi temasının, ailenin mutluluğunun bir parçasıdır.

Batıl İnanç Öyküde oldukça kısa şekilde göze çarpsa da, Nevres Hanım'ın annesinin ve eşinin, doğumun sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi sonucunda türbeye adaklar adadıkları anlatılır. Toplumun türbelere yükledikleri anlam açısından bakıldığında batıl inançlar anlayışı ile birleştirilebilecek bir durumdur.

ÖLÜ DİRİ GETİRİR

KİŞİLER

Hıfzı Bey Yarbay olan Hıfzı Bey, dört yıl sonra savaştan döndüğünde karısının ölmüş olduğunu öğrenmiştir. Kırkı yaşlarında, ağır başlı, uzun boylu ve yapılı bir erkektir. Nuriye isimli, sekiz yaşlarında bir kızı vardır.

Ulviye Hanım Kocasını savaştan yaralı gelmiş, evde ölmüştür. Muzaffer Ali isimli, hemen hemen Nuriye yaşlarında bir oğlu vardır.

ÖYKÜ

Hıfzı Bey ve kızının, mezarlık ziyareti Bir bayram sabahı, yarbay üniformalı Hıfzı Bey ve elinden tuttuğu küçük kızı Nuriye yürüyorlardır. Kızın kıyafetlerinin parçası olan sarkan ipleri, baba bir türlü

olması gerektiği gibi yapamıyor, bu yüzden sık sık durup onlarla ilgileniyordur. Bir mezarın başına gelirler ve dua etmeye başlarlar. Küçük kız babasını taklit edip ellerini onun gibi açar ve dua ediyor gibi bir şeyler mırıldanır. Sonra da yine babasının yaptığı gibi mezar taşını öper. Babasına, annesinin onları görüp görmediğini, nerede olduğunu sorar. Hıfzı Bey, annesinin onları gördüğünü söylemesi üzerine, annesini çok özlediğinin onun niye annesini göremediğini sorgular. Babası kendince anlatmaya çalışır. İnsanlar ölünce bedeninin mezarında olduğunu, ruhun cennete gittiğini söyler. Küçük kız, annesi ile ölünce kavuşacaklarını öğrenir ama bu kez de ölmekten korkar. Hıfzı Bey, onun yaşının daha küçük olduğunu söyleyince, babasına onu bırakıp annesi gibi gitmemesini söyler. Kızın kafası karışmıştır. Ruh nedir, cennet nasıl bir yerdir düşünür. Babası da dalgın dalgın, savaştan döndüğü sırada karısının mezarı ile karşılaşmış olmasını, kızının sevgisiyle teselli bulmasını, karısına olan özlemini düşünür. Nuriye'nin uzaklaştığını fark etmez.

Küçük çocukların dertleşmesi Küçük kız az ötede kendi yaşlarında bir erkek çocuk görmüştür. Birbirlerine yaklaşırlar. Çocuk ile sohbet etmeye başlarlar. Çocuk, annesi ile gelmiştir. Adı Muzaffer Ali'dir. Babasını savaştan yaralı gelmiş ve evinde ölecek şehit olmuştur. Muzaffer Ali, evlerindeki ağlamaları, babasının son anını, cenazeyi, kendi gözyaşlarını anlatır ve tekrar gözleri yaşarır. Küçük kız da onunla ağlar ve o da kendi annesinin ölümünden bahseder. Cebinden çıkardığı bayramlık mendille önce kendi gözyaşını, sonra çocuğununki siler. Bu sırada çocukların anne ve babası uzaktan onları fark etmiş, gizlice izliyorlardır. Bu sahneyi gören çocuğun annesi dayanamaz ve ağlayarak yanlarına gelir. Küçük kızın dağınık saçlarını güzelce toplar ve bağlar.

Hıfzı Bey'in teklifi Hıfzı Bey de, gizlendiği yerden gözyaşlarını silerek çıkar ve ağır ağır yanlarına gelir. Bir süre sessiz sessiz birbirlerine bakarlar. Hıfzı Bey, kadınla nazikçe konuşur. Kadına, Nuriye'nin bayramlık mendiliyle, oğlunun gözyaşlarını sildiğini, Nuriye'nin bu davranışına mükâfat olarak kendi gibi acılı bir babaya koruyucu bir melek olarak onu indirdiğini söyler. Kadın, acıklı bir susuşla başını öne eğer. Bu bir kabul anlatışı demek oluyordur.

TEMALAR

Savaş/Acıma Savaşın aileleri sürüklediği dramatik olaylardan bazıları öyküde yer almaktadır. Hıfzı Bey'in karısı kocasından dört yıl ayrı kalarak ölmüş, Ulviye Hanım kocasını savaş dolayısıyla kaybetmiş, Muzaffer Ali de babasız kalmıştır. Özlem, acıma, hüznün ve sevgi duyguları ön plandadır. Özellikle anne ve babasını yitirmiş çocukların yaşadıkları mutsuzluk, kafa karışıklığı, özlem gibi duyguların acıma ve sevgi temalarını daha iyi anlayabildiğimiz bölümlerdir.

BUGÜN NE YİYECEĞİZ?

KİŞİLER

Nasuhi Bey Dört çocuklu, evli ve geniş ailesini geçindirmekte güçlük çeken bir karakterdir. Orta yaşlı olduğu anlaşılacakla beraber tam olarak kaç yaşında olduğu belirtilmemiştir.

ÖYKÜ

Nasuhi Bey'in telaşı Nasuhi Bey, yatağından sessizce kalkar. Bir hırsız gibi kimseye görünmeden evden kaçmak istiyordur. Bir kenara atılmış gömleği, yakalığı kimsenin karşısına çıkamayacak türden kirlenmiştir. Bütün kıyafetleri hızlı bir şekilde giyer. Delik deşik olan, sıcakta kolalanmış gibi katılık almış çorabını da kokusuna maruz kalmamak için çabukça ayağına geçirir ve ayakkabılarını giyer. Kravatını da el yordamıyla bağlar. Aynaya bakmaz çünkü kendini aynada görmek istemiyordur. Parmaklarının ucunda odadan çıkacağı sırada karısı uyanır.

Nasuhi Bey ve karısının tartışmaları Karısı, Nasuhi Bey'e nereye gittiğini sorar. İkisi de, perişanlıklarından yakınıdır. Adam, kendisine bey denilecek hal kalmadığından, kadında hanımlığını bilmediğinden söylenir. Nasuhi Bey evden kaçarcasına gidiyordu çünkü karısının para isteyeceğini, sorular soracağını biliyordu. Nitekim karısı o gün ne yiyeceklerini sorar. Dört çocuk, hasta kaynanası ve görümcüsü onun eline bakıyordu. Yemek olmayınca ona söyleniyorlardı. Evin içinde yağ yok, pirinç yok, gaz yok, şeker yok, kahve yok, yakacak yok diyerek durumunu anlatır ve ağlar. İkisi zamanında dört çocuk dünyaya getirdiklerine söylenir. Fakat böyle olacaklarını bilmiyorlardı. Bir yandan dönemin hükümeti de azalan nüfus için halktan daha fazla üremelerini istemiştir. Karısı,

Nasuhi Bey'e söylenmeye devam eder. Çocuklar okula gitmiyordur, giyecek doğru dürüst kıyafetleri kalmamıştır.

Evdekilerin istek ve siteimleri O sırada çocuklardan büyük olanı perişan kıyafetlerle gelir ve adam onu konuşurmaz, ne istediğini anladığını ifade eder. Aynı düşünümde ortanca gelir ve bana yok mu diye sorar. Babası ona da bir şey almadığını söyleyerek susması için çocuğu azarlar. Ev halkını başına toplamak istemiyordur. O sırada küçük kız da içeri girer. O da ne konuşulduğunu bilmeden aynı şeyden istediğini belirtir. En arkada da değneği ele babaanne gelir. Oğluna sitem ederek göndermede bulunur. Diğerlerinin çocukları ve karısı olduğunu, kendisinden önce tabii ki onları düşüneceğini, sağ olmasının ona yettiğini söyler. Nasuhi Bey, kinaye etmeye gerek olmadığını, kimseye on kuruş fazla masraf edecek durumda olmadığını belirtir. Kadın ise açlığına, kıyafetsizliğine bir şey demediğini ama belinin sızısına dayanamadığını söyler. Eskiden aldığı ilaç pahalıdır. Ondan başka isteyecek kimsesi olmadığını anlatır. Nasuh Efendi, söylenmeye başlar. Her gün karşısında adeta mahkeme gibi kurulup böyle şeyler söylüyorlar diye kaçmak istiyor ama yakalanıyordur.

Nasuhi Bey'in kaçıışı Karısı, tüm bu konuşulanlardan sonra araya girer. Her şeyi kenara bırakmasını söyleyerek o gün ne yiyeceklerini sorar. Nasuhi, aynı şeylerden sıkılmıştır. Büyük oğluna kağıt kalem vererek, herkese ne istediğini sorup not etmesini ister. Karısı dalga geçtiğini düşünür. Adam ise ilgi makamlara başvuracağını belirtir. Bir yardım evi kurmalarını isteyecektir. Bundan sonra evleneceklerden ziyade, evlilerin boşanmalarını engellemek için böyle bir kuruluşa ihtiyaç olduğunu söyler. Pencereye doğru gider, gözlerini havaya gidip uçak görmüş gibi şaşırır. Çocuklar adamın işareti ile pencereye doğru gidince, onların dalgınlıklarından yararlanan Nasuhi Bey ortadan kaybolur. Hanımı söylenir. Bugün de elinden kurtulmuştur. Çocuklar hep birden o gün ne yiyeceklerini sorarlar. Anneleri ziftin pekini deyişle çocuğu tersler. Kayınvalidesi, artık onun da pahalı olduğunu, bulamayacaklarını söyleyerek hayıflanır.

TEMALAR

Yoksulluk Yoksulluk karşısında bir ailenin yaşadığı iç çatışma anlatılmaktadır. Aç kalmayacakları miktarda yiyecek bulamayacak kadar yoksul olan aile, çocuklarını okula gönderemiyor, ilaç dâhil hiçbir ihtiyaçlarını karşılayamıyordur. Ailedeki bireylerin arasında gerilim yaşanır ve Nasuhi Bey'in, her seferinde, alaya alarak ve kaçarak o ortamdan kurtulmaya çalıştığı anlaşılır.

Siyasi eleştiri Dönemin iktidarının, halkın ihtiyaçlarından uzak bir politika izlediği eleştirisi söz konusudur. Dört çocuk sahibi Nasuhi Bey'in, ailesine bakamaması ve çok fazla çocuk sahibi olmaktan dolayı pişmanlık yaşamamasına karşın, hükümet daha fazla çocuk sahibi olmayı teşvik ediyordur. Nasuhi Bey'in diğer bir sitemi ise evlenenleri desteklemelerinden ziyade evlilikleri yürütebilmenin zorluğunu fark etmemeleridir.

TEHLİKE KARŞISINDA KEÇİ FİL OLUYOR

ÖYKÜ

Birinci Örnek

Mahalledeki yangın Rahmi, on iki yaşlarındadır. Şeker bayramının üçüncü günü gecesidir. Bir ses ve haykırışlar duyar, yatağından fırlar. Komşularının ahşap evinde yangın çıktığını, ölmek için yardım çığlıkları attığını görür. Bütün ev ayaklanır. İtfaiyeciler, evlerinde yangın tehlikesi olmayan komşular yardım ediyordur. Onların evi içinde tehlike vardır. Elden ele, komşuların yardımıyla evlerinde ne varsa bitpazarı gibi çıkarılmaya çalışılıyorlardır. Camlar kırılıyor, yere dökülen bardaklar, tabaklar tuz buz oluyordur. Yangın ilerlemiştir.

Rahmi'nin sandıkları götürüşü Rahmi, bir an etrafına bakar ve kendini yapayalnız bulur. Üst katta ondan başka kimse kalmamıştır. Unutulduğunu düşünür. Birden sandık odasına koşar. Oradaki ki büyük sandığı görür. Onlarında unutulmuş olduğunu anlar. Hâlbuki içinde büyük annesinin en değer verdiği eşyaları vardır. Bağırıp çağırır ama kimse sesini duymaz. Yangının etkisi odaları iyice ısıtmıştır. Yangının heyecanıyla vücudu ürperir. Sinir ve kaslarına on kat güç gelir ve zorlanarak da olsa sandıkları sırasıyla başka bir odaya kadar sürükler. Girişe yakın bir yere çeker.

Evdtekiler Rahmi'ye inanmaz Yangın evlerinin yüzüne çok zarar vermiştir ama sonra sönmüştür. Sabah uyandıklarında yeniden yerleşmeye çalışırlar. İki dolu sandığı, diğer odaya kadar kimin getirdiği konuşulmaya başlanır. Rahmi, kahraman edasıyla, kendisinin getirdiğini söyleyince herkes ona güler. Kimse ona inanmaz. Amcası, Rahmi'ye sandıklardan birini tutup hareket ettirebilirse inanacağını söyler. Rahmi dener. Gerçektende sandıklar o kadar ağırdır ki bir adım bile kıpırdatamaz. Herkes, Rahmi'nin yalanına gülmeye devam eder. Rahmi bile kendinden şüphelenmeye başlar. Yazar, bu hikâyeden hareketle savaşta olan ülke askerlerine göndermede bulunur. Çelimsiz bir çocuk, ateşin karşısında nasıl bütün ruhuyla heyecana gelip iki hamalın işini tek başına yapabiliyorsa, Allah'ın yardımıyla onlarda aynı mucizeleri gösterebilecektir.

İkinci Örnek

Anne tavuğun cesareti Anlatıcı, bir gün evinin penceresinin önünde oturup, yavrulu keçilerin otlamasını, sekiz on civcivli tavuğun ailesini gezdirmesini izliyordur. Aç ve irice bir köpek onları tedirgin etmiştir. Anne tavuk civcivleri etrafına toplayıp, köpeğe karşı koyduğunu gösteren davranışlarda bulunur. Anlatıcı, o sırada yetişemeyeceğini bildiği bir mesafededir. Ne olacağını heyecanla bekler. Köpek, civcivlerden birini kapıca tavuk köpeğin başını gagalamaya başlamıştır. Köpek saldırının etkisiyle civcivi bırakıp kaçar. Civciv ölmüştür ama anne tavuk düşmanını korkutmuş, diğer civcivlerin hayatını kurtarmıştır.

Üçüncü örnek

Keçinin direnişi Yazar, bu hikayeyi 7 yıl önce Fransızca bir dergide okumuştur. Paris'te bir hayvanat bahçesinde, boa yılanlarına on, on beş günde bir canlı bir keçi veriliyordu. Boynuzları çıkmış iri bir oğlak kafese koyulduğunda, olayın seyircileri kafesin etrafına toplanır, bu olayı izliyordur. Bir gün aynı durum yaşanırken, bu kez yılanın karşısında kafese koyulan keçi farklı davranır. Yılandan korkmuyor gibi görünüyor ve kendini kafesin en uygun köşesinde sağlama alıyordu. Yılan her sefer uyguladığı aynı taktiklerle keçiye saldırınca, keçi boynuz darbesiyle yılanın geri çekilmesini sağlar. Boa yılanı pes etmez ve birkaç kez daha ataklara devam eder. Vahşi ormanlarda aslanların, kaplanların kemiklerini kıran boa yılanını, oğlak üç saat uğraştırır. Kendini yedirmez. Kapalı kafesin içinde eşitsiz iki kuvvetin çarpışması heyecanla izlenir. Sonra halk bağırır ve oğlağı kafesten alırlar. Boynuna bir madalyon asarak bahçeye salırlar. Oğlak günün en büyük dövüşçüleri arasına girer. Artık halk boalardan çok bu şaşılacak keçiyi görmeye gelir. Bu keçinin resmi dergilere basılır. Yazar önce kendine güvenme, sonra da direnme ile mucizelerin yaşanabileceğini söyler.

TEMALAR

Vatanseverlik Ülkesi adına savaşa katılmış askerlere gönderme niteliğinde olan eserlerden oluşmaktadır. Vatan ve milli meseleler söz konusu olduğunda kendine güvenme, direniş gösterme ve birtakım yüksek duygular sayesinde mucizelerin söz konusu olabileceği ve başarıya ulaşılabileceği anlatılmaktadır. Vatan sevgisi, mücadele isteği ve inanç duyguları yüceltilmiştir.

EŞKİYA OYUNU

KİŞİLER

Hayriye Bacı Altmış yaşlarında bir kadındır. Romatizma hastalığından şikayetçidir. Yemeye düşkündür. Bu konuda bencil davranışlarda bulunduğu anlaşılmaktadır. Ali İzzet Paşa'nın yalısında kalmaktadır. Yaşlanmış bir emektardır.

Ali İzzet Paşa Abdülhamit zamanında vekillik yapmış bir paşadır fakat yaşanan değişim ile birlikte farklı bir döneme girilmiştir. Geniş ailesi ve eski şatafatlı günlerinden kalan yaşlı hizmetçileri ile yaşamaktadır. Yeniliğe ayak uydurmadığı ve yaşanan değişimlerden memnun olmadığı anlaşılmaktadır.

ÖYKÜ

Çete olmaya özenen çocuklar Ali İzzet Paşa, o dönemin son örneklerindedir. Zaman değişiyordur. Artık sırmalı formalara, büyük kordonlara eski gözle bakılmıyordur. Yaşadıkları yalı eskimiş, yıkılmaya

yüz tutmuş, eşyalar eskimiştir. Geçmiş devletin yadigarı ihtiyar, sakat bir kaç hizmetçiyle birlikte eski şatafatın yerini adeta bir mezarlık hali almıştır. Yalıdaki en büyük ses ise adeta bir çete gibi olan çocuklardır. En büyükleri 14, en küçükleri 7 yaşındadır. İki paşanın oğludur. Diğerleri kız ve erkek kardeşlerinin çocuklarıdır. Altı kişi olan bu çocukların içinde bir tek kız vardır. Ulviye dokuz yaşındadır. Küçük kız, eşkıyaya benzeyen bu oğlanlarla takılır, onları izler ama yaptıkları yaramazlıklara tam olarak katılmaz, tehlike olduğu zaman ise aralarından kaçar. Çocukların neredeyse hepsi kapsüllü tabancaya sahiptir. Hatta en büyükleri özenip bir yerden sustalı almıştır. Sigara içerler, içki bulurlarsa tadarlar, kileri boşaltır, mezeler çalarlar. Oraya buraya yemiş, para veya başka ufak tefek bir şeyler bırakanların dalgınlıklarından yararlanırlar. Bazen başka çocuklarla taşla kavga edip kırılmadık kiremit, cam bırakmazlar. Mahalledeki kediler, köpekler, tavuklar bu çete yüzünden yaralıdır. Bütün mahalle onlardan şikâyetçidir. Çocuklar gazetede ki, dergide ki eşkıya haberlerini, hikâyelerini okuyup özeniyorlardır. Okulsuz, terbiyesiz şekilde büyüyorlardır.

Hayriye Bacı'nın gizemli sandığı Yalıdaki emektar hizmetçi Hayriye Bacı ise odasından çıkmıyordu. Ama ona inanıyorlardı. Kadının, bacaklarını bahane edip odadan çıkmadığını, aslında yanı başında duran gizemli sandığının içinde gizledikleri olduğunu, çalarlar korkusu ile kimseye güvenmediğini düşünüyorlardı. Bacının parası hakkında söylentiler söz konusudur. Kimine göre iki yüz, kimine göre üç yüz lirası vardır. Hayriye Bacı'nın Anadolu'da akrabası mevsimine göre kendisine pestil, kuru üzüm, dut, elma armut kurusu da gönderiyordu. Kadın boğazına düşkündür. İstanbul'a inenlere her zaman çikolata, kurabiye, badem ve daha çeşitli şekerlemeler sipariş ediyordu. Odada yalnız kalınca yiyor, odaya biri girerse çiğnemedi yutuyordu. Çocuklar ise bu kadından hiç hoşlanmamaktadır.

Hayriye Bacı'ya yapılan saldırı Çocuklardan en büyükleri Azmi, çocukları etrafına toplar. Hayriye Bacı'yı dağa kaldırmak, sandıktakileri paylaşmak önerisinde bulunur. Hepsini sevinir ve kabul eder. Yalının tenha gününde kömürlüğe inerler, yüzlerine kömür karası sürerler. Kıyafetlerini kendilerince tanımayacakları şekillere sokarlar. Hayriye Bacı'nın odasına baskın yaparlar. Kadını tehdit edip mutfaktan aldıkları bıçakları gösterirler. Hayriye Bacı, onları tanıdığını, paşaya şikâyet edeceğini söylese de çocuklar kimliklerini kabul etmez, sözlerinden dönmeyiz. Kadın bağırınca, Azmi bıçağı kadına yaklaştırıp onu tekrar tehdit eder. Çocuklar yemişleri ister. Hayriye Bacı ise sandıkta o tür şeyler olmadığını iddia eder. En sonunda çocuklar kadına saldırır ve onu yaka paça tutarak, sürükler. Amaçları onu yandaki araziye götürmektir. Odadan çıkarınca kadının boynundaki anahtarı alırlar. Bağırmasın diye de ağzını bağlarlar. En küçükleri Ulviye daha fazla dayanmaz ve haber vermek için kaçar. Çocuklar o sırada sandığı açarlar ve hepsi yemişlere saldırı. Hayriye Bacı yalnız kalınca ağzını çözüp yeniden bağırmağa başlar. Herkes yetişir ama çetedekiler çoktan ceplerini doldurup yalının oradaki koruya kaçırmıştır.

Paşa, Hayriye Bacı ile dertleşir Paşa olayı duyar ve kırbağı ile gelir. Can çekişir gibi yarı baygın duran Hayriye Bacı'ya bakar. Onun hatırını sorar, gönlünü alır. Bütün zamanını yenilik kelimesinden yakınmakla geçiren paşa, Hayriye Bacı ile dertleşir. Çocukların bütün uygarlık cihanından yok olan terbiye, ahlak, adalet, olgunluk yerine, o zamanın olayları ile haşır neşir olan kitaplardan, gazetelerinden, filmlerinden eşkıyalık dersleri almalarından yakınıyor. Hep kötü örnek görüyorlardı. Torunlarının bir gün onu bile dağa kaldırabileceklerini söyler. O günleri görmeden ölmelerini diler. Kurtların içinde ceylan masumluğu ile yaşanmayacağını söyleyerek, eskiden kalma alışkanlıkla, çok konuşmuş olma ürkekliği hisseder. Çevresine bakınır ve çekingen adımlarla odasına gider.

TEMALAR

Yozlaşma/Toplumsal değişim Dönemin içinde bulunduğu toplumsal değişime eleştiri söz konusudur. Yaşanan değişim, ahlaki bir yozlaşma ve değerlerin yitirilişi olarak değerlendirilmektedir. Yeniliklere karşı bir duruş sergileyen ve yeniliklerin, iyilikten çok olumsuzlukları getirdiğini düşünen eski vezir olan Paşa, endişeli ve mutsuzdur. Çünkü yeni neslin saldırgan bir tavırla yaşama tutunmaya çalışacağını düşünmektedir. Kendi çocukları da bundan payını almış, kontrolünden çıkmıştır. Çocukların gazete haberlerinde karşılaştıkları eşkıyalara özenmeleri, yozlaşmanın görüldüğü bölümlerden biridir.

Yoksulluk/Ahlak Eski maddi gücünü yitirmiş Paşa ve ailesinin yoksulluğu, oturdukları yalının durumu ile anlaşılmaktadır. Çocukların eğitimsiz kalması, Hayriye Bacı'nın sandığına yaşlarından beklenmeyecek şekilde planlı bir saldırıda bulunmaları, yoksulluğun insanlara nasıl yön verebileceğini göstermektedir.